

Türk Edebiyatının Önde Gelen Diyarbakırlı Şair ve Yazarlarının Türkçe ve Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Öğrencilerince Algılanışı: Dicle Üniversitesi Örneği¹

DOI NO: 10.5578/JSS.39349

Erdost ÖZKAN²

Geliş Tarihi: 29.02.2016

Kabul Tarihi: 13.12.2016

Özet

Bu araştırmanın amacı, Türk edebiyatının önde gelen Diyarbakır doğumlu şair ve yazarlarına yönelik bakış açılarını, Türkçe ve Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bölümü öğrencilerine uygulanan anket çalışması doğrultusunda çeşitli değişkenler açısından irdelemektir. Araştırmanın çalışma grubunu Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesinde kayıtlı iki yüz yirmi altı (226) kadın (%55,8) ve yüz yetmiş dokuz (179) erkek (%44,2) olmak üzere toplam dört yüz beş (405) öğretmen adayı oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak, öğrencilerin algı düzeylerini ölçebilmek adına oluşturulan, on dört (14) maddelik anket kullanılmıştır. Verilerin analizinde frekans, yüzde, ortalama teknikleri kullanılmıştır. Veriler, "SPSS 20.0" paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Çalışmanın sonucunda öğretmen adaylarının şairlere ve yazarlara yönelik oluşan algıları tablolar halinde verilmiş ve yorumlanmıştır. Türkçe ve Türk Dili ve Edebiyatı öğretmeni adaylarına yöneltilen ankette üç farklı değişken açısından da (cinsiyet, bölüm ve sınıf) karşılaştırmalar yapılmış olup bu değişkenler içerisinde herhangi bir anlamlı farklılığa rastlanılmamıştır. Öğretmen adaylarının belirtilen şairleri ve yazarları algılama sürecine, toplumsal ve siyasal etmenlerin etkisi açıkça gözlemlenebilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Diyarbakır, Şair, Yazar, Öğretmen Adayı, Algı

---

1 Nevşehir Hacıbekaş Üniversitesi'nin düzenlediği 1.Uluslararası Dil Eğitimi ve Öğretimi Sempozyumu'nda sözlü sunum olarak sunulmuştur.

² Arş. Gör., Dicle Üniversitesi, e-posta: erdostozkan@gmail.com

Turkish and Turkish Language and Literature Education Students' Perception of Leading Diyarbakir Born Poets and Writers of Turkish Literature: The Example Of Dicle University

Abstract

The aim of this research is to examine the perspectives directed to leading Diyarbakir born poets and writers of Turkish literature in terms of different variables according to a survey administered to students of Turkish and Turkish Language and Literature Education Department. The study group of the research is formed of two hundred twenty six (226) female (55, 8%) and one hundred seventy nine (179) male (44, 2%), in total of four hundred five (405) teacher candidates registered at the Dicle University Ziya Gokalp Education Faculty. As data collection tool, a questionnaire of fourteen (14) questions was used in order to measure the students' level of perceptions. Frequencies, percentage, averaging techniques were used in analyzing the data. Data were analyzed using the "SPSS 20.0" packaged software. As a result of the study, perceptions of teacher candidates towards poets and writers are given in tables and interpreted. Comparisons were made in terms of three different variables (gender, section, and class) in the survey administered to Turkish and Turkish Language and Literature teacher candidates and no significant differences were revealed among these variables. The impact of social and political factors could be clearly observed during the teacher candidates' perception process of mentioned poets and writers.

Keywords: *Diyarbakir, Poet, Writer, Teacher Candidate, Perception*

Giriş

Kültürel izlencenin önemli güçlerinden birisi olan dil, toplumu var eden oluşumların düşünce aynası niteliğini taşıyan bir dışı vurumdur. İnsan zihninde gelişen her türlü geniş ve derin izlekler, anlamlılık ifadesini kusursuz bir biçimde sadece dille gerçekleştirebilir. Bu yönüyle dil, düşünceyi, düşünce de dili geliştirir. Alan yazında yer alan eserlerin ve yazarların toplumda yarattıkları bazı algıları vardır. Toplum, benimsediği dilsel öğelere anlamlar yüklerken onları esasında algı süzgecinden de geçirmiş olur. İşte bu durumda ortaya çıkan bazı sosyal ve toplumsal değerler, dil ile toplum ilişkisini alan yazına etkili bir şekilde yansımış olur. Bu yansımayı değerli hale getiren ise dilin yaşatıcıları olan bireylerdir.

Pospelov'a göre "yazar her zaman belli bir toplumsal katmanın kişisidir; toplumun ve kültürün belirli çevreleriyle ilişkidir; eğitim çizgisi ve düzeyi başkalarından farklıdır; bir siyasal ve düşünsel hareketin yanında yer alır; toplumsal olaylara ya katılarak ya da hatta yönlendirici olarak etkinlikte bulunur" (Aktaran: Emre, 2005:296-297).

Yazar ya da şair, edebî dillerini beslerlerken içinde her daim var olduğu bir kaynaktan, dil-toplum ilişkisinin yaşattığı bir dünyadan beslenirler. Yani toplum ve kültürün bir yansıtıcısı olan dilden bağımsız büyüyen bir yazar, şair düşünülemez. Her yazar ya da şair, toplumsal görüngünün birer temsilcisidir de diyebiliriz.

Birey, dış dünya ile olan ilişkilerini, kendi hayat kalıbına uyduracak şekilde yeniden düzenleyebilir ve şekillendirebilir. Bir insanın bireyselliği ve tekliği (biricikliği), neyi ve nasıl algılamış olduğuna bağlıdır. Algı, basit bir fizik olayı aşan bir şeydir; iç hayatımızla ilgili en geniş, kapsamlı sonuçlara ulaşmamızı sağlayan bir ruhsal fonksiyondur (Adler, 2003:42).

Algı, duyuları alımlama noktasından hareketle olaylara, kişilere anlam verme sürecidir. Bu anlamda her algılama olayı, gelen duyuşal verilere dayanılarak, dış dünya hakkında kurulan bir kuramdır. Bu kuram tahkike ve denemeye açık geçici bir kuramdır; daha sonradan gelen duyuşal verilerle ya daha kuvvetlenir ya da zayıflayarak yerini başka geçici bir kurama terk eder. Her birey kuramını, kendi yaşantısı ve deneyimleri çerçevesinde kurar. Bu özelliğinden dolayı algı, temelinde son derece öznel bir süreçtir. İnsanın yarattığı her şey kendi algısal süreçlerinden geçerek oluşmaktadır. Uygarlık ve kültürün temelinde de bu süreçler yatar (Cüceloğlu, 2006:98-99).

Bakırcıoğlu'na göre ise algı (perception), nesnel dünyaya ilişkin duyuşal uyarıların anlamlı deneyimlere çevrilme süreci, idrak olarak tanımlarken kimi psikologlar, algıları dış nedenlere bağlı olarak tanımlamaktadır. Duyular ise daha öznel, kişisel ve içsel deneyimler olarak nitelendirilmektedir. Duyum, duyu organlarının hemen yakınında olup biten sinir sistemi olayıdır (Bakırcıoğlu, 2012:23). Algı ise duyudan farklı bir konumda yer almaktadır. Algılama anında beyin, bireyin içinde bulunduğu durumdan beklentilerini, geçmiş yaşantılarını, diğer duyu organlarından gelen başka duyuları, toplumsal ve kültürel etkenleri hesaba katar. Gelen duyuları seçme, bazılarını ihmal etme, bazılarını kuvvetlendirme, arada olan boşlukları doldurma ve beklentilere göre anlam verme bu aşamada yapılır (Cüceloğlu, 2006:118-119).

İşte bu aşamalar toplumun büyüttüğü yazar ya da şaire bakış açılarını belirleme noktasında etkin bir şekilde rol oynamaktadır. Eserin yaratıcıları, bazen eserlerinden bazen de isimlerinden oluşan bir algı ile toplumda kendilerine ya yer bulmakta ya da yok olabilmektedirler. Bir edebi eserin taşıdığı anlam ve önem, o toplumun kültürel eğilimleriyle yoğrulurken aslında sosyokültürel mirasın bir göstergesi haline gelmekte ve geleceğin algı penceresini oluşturan bir zenginlik ögesine bürünmektedir.

Yayımlanan eser, okur odaklı bir yaklaşımla yazarını yok ettikten sonra artık yeni yazarı ile yani okuyucularıyla tanışma noktasına erişir. Bu

sürecin en can alıcı noktası ise bireylerde oluşan algısal dayatmalardır. Freedman, Sears ve Carlsmith'e göre sosyal psikoloji toplumsal davranışın sistemli bir incelemesi olup başka insanları nasıl algıladığımız, bizim onlara; onların bize karşı nasıl tepki gösterdikleri, toplumsal durum ve ortamlarda bulunmaktan nasıl etkilendiğimiz üzerinde durur (Aktaran: Emre, 2005:193). Toplumun her kesiminin rahatlıkla yükleyebileceği her sosyal algı başlığı, eserin edebi yolculuğunda ona eşlik edecek bir hale bürünür. Okuyucuların esere yönelik bakış açılarını oluşturmak her ne kadar esere ve yazarına bağlı olsa da toplumun bazı kültürel köşe taşları bu algı dayatmasını hızlandırabilmektedir.

Dili, toplum ve kültür bağlamında değerlendirdiğimizde karşımıza çıkan sonucun esere ya da yazarına bağlı olduğu çıkarımını yapmak bize her zaman sağlıklı sonucu veremeyebilir. Bu yüzden bireylerin edebî ürünlere ya da bunların yazarlarına yükledikleri anlam, algının gücünü, alan yazına etkisi konusunda, rahatlıkla ortaya koyabilmektedir. Toplumsal ve siyasal etmenlerin, yazara ve şaire bakış açısında, göz ardı edilemeyeceği bir kavramı oluşturan algının olası sonuçları, aslında eser ya da yazar konusunda fikir beyan etmekte ve toplumun dil ile olan bağlantısında okuyucunun ve kültürel hayatın önemini gözler önüne sermektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı Türk edebiyatının önde gelen Diyarbakır doğumlu şair ve yazarlarına yönelik bakış açılarını, algı ve alımlamalarını Türkçe ve Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bölümü öğrencilerine uygulanan anket çalışması doğrultusunda, sorulan sorular ve alınan yanıtlar çerçevesinde, çeşitli değişkenler açısından irdelemektir.

Yöntem

Bu çalışma betimsel nitelikte tarama (survey) modeliyle yapılmış bir araştırmanın ürünüdür. "Tarama modelleri, geçmişte ya da hâlen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır" (Karasar 2006, 77). Çalışmada Diyarbakır doğumlu şair ve yazarların öğretmen adaylarınca nasıl algılandıkları anket aracılığıyla belirlenmeye çalışılmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi'nde kayıtlı iki yüz yirmi altı (226) kadın (%55,8) ve yüz yetmiş dokuz (179) erkek (%44,2) olmak üzere toplam dört yüz beş (405) öğretmen adayı oluşturmaktadır. Bunu tablo haline getirecek olursak;

Tablo 1: Araştırmaya Katılan Öğretmen Adaylarının Bazı Değişkenlere Göre Dağılımı

		N (sayı)	%(yüzde)
Cinsiyet	Kadın	226	55,8
	Erkek	179	44,2
Branş	Türkçe Eğitimi	289	71,4
	Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi	116	28,6
Sınıf	1. Sınıf	75	18,5
	2. Sınıf	98	24,2
	3. Sınıf	110	27,2
	4. Sınıf	107	26,4
	5. Sınıf	15	3,7
Toplam		405	100,0

Araştırmanın %55,8'ini kadın, %42,2'sini de erkek öğretmen adayları oluştururken; bunların %71,4'ü Türkçe, %28,6'sını da Türk dili ve edebiyatı eğitimi bölümü öğrencileri oluşturmaktadır. Oransal olarak bakıldığında bölümlerde kayıtlı öğrenci sayıları da göz önünde tutulmalıdır.

Veri Toplama Aracı

Veri toplama aracı olarak, öğrencilerin algı düzeylerini ölçebilmek adına oluşturulan; açıklık, anlaşılabilirlik ve kapsam açısından değerlendirilmesinde, isim ve soruların belirlenmesinde uzman kişilerin görüşlerinin alındığı on dört (14) maddelik anket kullanılmıştır.

Veri Analizi

Verilerin analizinde frekans, yüzde, ortalama teknikleri kullanılmıştır. Veriler, "SPSS 20,0" paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırmanın verilerini toplamak amacıyla araştırmacı tarafından Türk Edebiyatının önde gelen Diyarbakır doğumlu şairler ve yazarlar oluşturulduktan sonra anket geliştirilmiştir. Anketin geliştirilmesi sürecinde

ilgili alan yazın taranarak uzman kişilerden hem içerik hem de görünüş açısından destek alınmıştır.

Bulgular ve Yorumlar

Araştırmada öğretmen adaylarının kendilerine sunulan sorulara verdikleri yanıtlar analiz edilmiş ve belirlenen sıralamalar doğrultusunda yorumlanmıştır.

Tablo 2: Hakkında En Fazla Bilgi Sahibi Olduğunuz Şair/Yazar Kimdir? Sorusuna Verilen Yanıtlar

M 1	N	%
CAHİT SITKI TARANCI	206	50,9
AHMED ARİF	94	23,2
SEZAI KARAKOÇ	49	12,1

Tablo 2 incelendiğinde öğretmen adaylarının (Türkçe Eğitimi-Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi) hakkında en fazla bilgi sahibi olarak gördükleri ilk üç isim %50,9 ile Cahit Sıtkı TARANCI, %23,2 ile Ahmed ARİF ve %12,1 ile de Sezai KARAKOÇ olmuştur. Bunun sebebi olarak da ikinci soruya verdikleri yanıtlarla ortaya çıkabilmektedir.

Tablo 3: Kendisi Hakkında Sizi Bilgi Sahibi Olmaya Götüren Etken Nedir? Sorusuna Verilen Yanıtlar

M 2	N	%
Esere ve yazarına duyulan ilgi ve beğeni	261	64,4
Akademik gereklilik	87	21,5
Aidiyet duygusu	47	11,6

Tablo 3 incelendiğinde öğretmen adaylarının %64,4'ü şair/yazar hakkında bilgi sahibi olmaya götüren etken olarak “esere ve yazarına duyulan ilgi ve beğeni” olarak görürken %21,5'i “akademik gereklilik”, %11,6'sı da “aidiyet duygusu” olarak görmektedir.

Tablo 4: Beğeni Duygunuzun En Fazla Olduğu Şair Ya Da Yazar Kimdir? Sorusuna Verilen Yanıtlar

M 3	N	%
AHMED ARİF	145	35,8
CAHİT SITKI TARANCI	118	29,1
SEZAI KARAKOÇ	94	23,2

Bu soruda öğretmen adayları ilk sıraya “Ahmed ARİF”i koyarken, ikinci olarak “Cahit Sıtkı TARANCI”yı, üçüncü olarak da “Sezai KARAKOÇ”u görmekte-dirler.

Öğretmen adayları bu soruyla beraber “bilgi sahibi olmak” (soru 1) ile “beğeni” (soru 3) arasındaki farkı da ortaya koymuş bulunmaktadır.

Tablo 5: Beğendiğiniz Şair/Yazara Ait Eser ya da Eserlere Sahip Misiniz? Sorusuna Verilen Yanıtlar

M 4	N	%
EVET	185	45,7
HAYIR	220	54,3

Bir önceki soru ile bağlantılı olan bu soruda ise beğenilen isme ait bir esere sahip olmayanların sayısı, sahip olanların sayısından daha fazladır. Bu durum da esere sahip olmamanın beğeniye etki edemeyeceğini, edebi anlamda tartışılır olsa da, öğretmen adayları penceresinden gösterebilmektedir.

Tablo 6: En Çok Beğendiğiniz Şair/Yazara Ait Eserleri Ne Zaman Edindiniz? Sorusuna Verilen Yanıtlar

M 5	N	%
Okumadan önce	63	15,6
Herhangi bir yerde okuduktan sonra	126	31,1
Öneriler sonrası	168	41,5
Henüz edinmedim	47	11,6

Öğretmen adaylarının bir önceki sorudaki verdikleri yanıt doğrultusunda oluşturulan bu maddede “hayır” yanıtını veren yüz altmış sekiz (168) öğretmen adayının yanıtlarıyla örtüşen “*öneriler sonrası*” yanıtı en fazla verilen yanıt niteliğindedir. Yani öğretmen adaylarının beğenisi, çevresel etkenlerden de etkilenebilmektedir. Bu da algının toplumdaki gücünü destekler nitelikte bir sonuçtur.

Tablo 7: Eserin Sahibine Yönelik Olumlu Düşünceleriniz Eseri Bitirdikten Sonra mı Oluşmuştur? Sorusuna Verilen Yanıtlar

M 6	N	%
EVET	215	53,1
HAYIR	190	46,9

Öğretmen adaylarının bu soruya verdikleri yanıtı bakıldığında yakın sonuçlar çıktığı görülmektedir. Yani eser sahibine yönelik olumlu düşünceler, yazarın ya da şairin eserine bağlı olamayacağını, tamamen ismine ve dünya görüşüne de bağlı kalabileceğini destekler niteliktedir.

Tablo 8: Beğendiniz Şair Ya Da Yazara Ait Kaleme Alınmış Eserleri Beğeni Sebebiniz Nedir? Sorusuna Verilen Yanıtlar

M 7	N	%
Kolay anlaşılabilirlik	12	3,0
Temalarına ilgi duyma	157	38,7
Düşüncelerinden hoşlanma	226	55,8
Çevresel etki	10	2,5

Öğretmen adaylarının eserleri beğeni nedenlerine bakıldığında %55,8'i “*düşüncelerinden hoşlanma*” yanıtını vermiş; %38,7'si ise “*temalarına ilgi duyduğumu*” belirtmiştir. Bir önceki sorularda yani “olumlu düşünce” ve “beğeni” sorularıyla örtüşen nitelikte bir yanıt alınan bu soruda öğretmen adaylarının yazarlara ve şairlere bakış açılarının esasında ideolojik ve düşünsel anlamda gerçekleştiğinin bir kanıtı özelliği taşımaktadır.

Öğretmen adaylarının sadece %3'lük bir kısmı metne yönelik olarak “*kolay anlaşılabilirlik*” ve %2,5'u “*çevresel etki*” yanıtını vermiştir. Bu sonuç da algının ve isme bakış açısının önemini ve tartışılabilir bir sonucunu yansıtmaktadır.

Tablo 9: Şair ya da Yazar Hakkında Sizi Bilgi Sahibi Olmamaya Götüren Sebep Nedir? Sorusuna Verilen Yanıtlar

M 8	N	%
Ön yargı	13	3,2
Tanımsızlık ve eksik bilgi	311	76,8
Edebi tercih	69	17,0
Çevresel etkenler	12	3,0

Öğretmen adaylarını şair ya da şair hakkında bilgi sahibi olmamaya götüren neden olarak %76,8'lik büyük bir bölümü “*tanımsızlık ve eksik bilgi*”; %17,0'si “*edebî tercih*” olarak yanıtlamıştır. Düşük oran olarak %3,2'si “*ön yargı*”, %3'ü de “*çevresel etki*” olarak soruyu yorumlamıştır. Fakat öğretmen adaylarının tanımsızlık ve eksik bilgi olarak gördükleri sebep, ilerleyen sorularda şaire ve yazara yaklaşım konusunda ruhsal sebeplerin etkisini açıkça ortaya koyabilecektir.

Tablo 10: Beğeni Duygunuzun En Az Olduğu Şair ya da Yazar Kimdir? Sorusuna Verilen Yanıtlar

M 9	N	%
ZİYA GÖKALP	153	37,8
SEZAI KARAKOÇ	43	10,6
SAİD PAŞA	43	10,6

Öğretmen adaylarının listede belirlenen yazar ya da şairlere yönelik beğeni duygularının sorgulandığı bu soruya ilişkin tercihlerine bakıldığında %37,8 'i “*Ziya GÖKALP*”, %10,6'sı da “*Sezai KARAKOÇ*” ve Süleyman Nazif'in babası “*Said PAŞA*” yanıtını vermişlerdir. Bunun nedeni, önceki sorularda da olduğu gibi yanıt ve nedeni silsilesi şeklinde ve anket içi doğrulama izlencesi içerisinde bir sonraki tabloda yer almaktadır.

Tablo 11: Kendinizde En Az Hissettiğiniz Beğenin Oluşma Şekli Sizde Nedir? Sorusuna Verilen Yanıtlar

M 10	N	%
Ön yargı	131	32,3

Düşüncelerinden hoşlanmama	126	31,1
Temalarına ilgi duymama	119	29,4
Anlamada güçlük	29	7,2

Öğretmen adaylarının kendilerinde en az hissettikleri beğenin oluşma nedeni olarak açık bir şekilde verdikleri yanıt %32,3 ile “*ön yargı*” ifadesi olurken bu orana ve de ifadeye yakın bir seçenek olan “*düşüncelerinden hoşlanmama*” ve “*temalarına ilgi duymama*” seçeneklerini de %31,1 ve %29,4 oranlarıyla yanıt vermişlerdir. “*Anlamada güçlük*” seçeneği ise %7,2 ile daha önceki maddelerde esere sahip olanların ruhsal bakış açıları dışında yanıt verenlerin tercihini oluşturmaktadır.

Tablo 12: Hiçbir Eserini Okumadığınız Halde Söz Konusu Şair ya da Yazara Ait Eserlere Sahip misiniz? Sorusuna Verilen Yanıtlar

M 11	N	%
EVET	124	30,6
HAYIR	281	69,4

Bu soruda araştırmaya katılan öğretmen adaylarının yazarın ya da şairin eserlerine sahip oldukları halde bunları okumadıkları sonucuna %69,4 oranıyla varılmış olup sadece %30,6’sı hem eseri okuduğunu hem de esere sahip olduğunu belirtmiştir.

Tablo 13: Hiçbir Eserini Okumadığınız Halde Listedeki İsimlerden Beğendiğiniz Şair ya da Yazar Var mıdır? Varsa Kimdir? Sorusuna Verilen Yanıtlar

M 12	N	%
ORHAN ASENA	73	18,0
AHMED ARİF	44	10,9
ALİ EMİRİ	42	10,4

“Evet” diyenlerin analiz edildiği, öğretmen adayların bir önceki soruyla bağlantılı olan bu soruya verdikleri yanıtın %18’ini ünlü tiyatro metni yazarı “*Orhan ASENA*”, %10,9’unu “*Ahmed ARİF*” ve %10,4’ünü de *Divânu Lügati’t-Türk* adlı eseri Türk kültür hayatına taşıyan isim olan “*Ali EMİRİ*” oluşturmaktadır.

Üçüncü soruda araştırmaya katılan öğretmen adaylarının yüz kırk beşinin “beğeni” sorusuna en fazla “*Ahmed ARİF*” yanıtını vermeleri ve bu soruda da dört yüz beş (405) öğretmen adayından kırk dördünün aynı tepkide bulunmaları aslında bir kısmının beğenisinin yüzeysel algı seviyesinde olduğunu kanıtlar niteliktedir.

Tablo 14: Hiçbir Eserini Okumadığınız Halde Listedeki İsimlerden Beğenmediğiniz Şair ya da Yazar Var mıdır? Varsa Kimdir? Sorusuna Verilen Yanıtlar

M 13	N	%
ZİYA GÖKALP	143	35,3
SEZÂİ KARAKOÇ	45	11,1
AHMED ARİF	21	5,2

Tablo 14 incelendiğinde bu sorunun yine diğer sorularla ilişkili, bağlantılı ve algısal bağlam düzeyinde olduğu görülebilmektedir. %35,3’ü yani soruya “evet var” deyip karşısına isim belirten yüz kırk üç kişi “*Ziya GÖKALP*” yanıtını verirken tablo 10 ve tablo 11 ile örtüşen nitelikte bir yanıt verdikleri anlaşılabilecektir. Yani bireyin yazara ya da şaire ait bir eseri okumadan beğeni duygusunun yok edilmesi bize tekrardan algının önemini ve de tehlikeli boyutunu gözler önüne serecektir.

Tablo 15: Henüz Edinmediğiniz Fakat Kendisi Hakkında Bilgi Sahibi Olmayı Çok İsteddiğiniz Şair ya da Yazar Kimdir? Sorusuna Verilen Yanıtlar

M 14	N	%
ESMA OCAK	61	15,1
ALİ EMİRİ	50	12,3
YILMAZ ODABAŞI	45	11,1

Öğretmen adaylarının bilgi sahibi olmadığı fakat olmak istedikleri yazarın ya da şairin belirlenmek istendiği sorunun yanıtlarını barındıran “Tablo 15” incelendiğinde bu soruya yanıt verenlerin %15,1’ini “*Esmâ OCAK*”, %12,3’ünü “*Ali EMİRİ*” ve %11,1’ini de “*Yılmaz ODABAŞI*” oluşturmaktadır.

Sonuç ve Öneriler

Türk edebiyatının önde gelen Diyarbakır doğumlu yazar ve şairlerinin Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesindeki algılanışının gözlemlendiği ve araştırıldığı bu çalışmada, Türkçe ve Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bölümü öğrencilerine yöneltilen ankette yer alan sorular çerçevesinde bu isimlerin dil-kültür ve toplum üçgenindeki yansımaları analizler sonucu ortaya çıkarılmıştır.

Şair ya da yazar adlarının yer aldığı sorularda en fazla tercih edilen üç isim tablolara yansıtılmış ve yorumlanmıştır.

1. İlk soru olan “Hakkında en fazla bilgi sahibi olduğunuz şair/yazar kimdir?” sorusuna öğretmen adayları %50,9 ile “*Cahit Sıtkı TARANCI*” yanıtını vermişlerdir. Tarancı’nın Türk edebiyatında önemli bir yere sahip olması ve belirli bir ideolojiye hizmet etmemesi algı çalışmasında bu sonucun çıkmasına yardımcı olmuş olabilir.

2. madde ilk soruyla ilgili olarak, “Kendisi hakkında sizi bilgi sahibi olmaya götüren etken nedir?” sorusuna öğretmen adayları %64,4 ile “*esere ve yazarına duyulan ilgi ve beğeni*” yanıtını vermişlerdir. Bu sonuç öğretmen adaylarının bilgilendirme ölçütlerini de ortaya koymaktadır.

3. madde bilgi sahibi olmanın dışında beğeni temasıyla ilgili olarak, “beğeni duyduğunuz en fazla olduğu şair ya da yazar kimdir?” sorusuna öğretmen adayları %35,8 ile “*Ahmed ARİF*” yanıtını vermişlerdir. Üniversite öğrenci profilinin büyük bir çoğunluğunun bu yöreden oluşması ve Arif’e yüklenen toplumsal algı, bu sonucun çıkmasında etkili olmuş olabilir.

4. madde beğenilen isme ait eserlere sahiplik konusu ile alakalı olarak, “Beğendiğiniz şair/yazara ait eser ya da eserlere sahip misiniz?” sorusuna öğretmen adayları %54,3 ile “*hayır*” yanıtını vererek üçüncü sorunun şekillenmesinde algının etkisini tekrar gösterebilmiş ve esere sahip olunmadan peşin fikirlere sahip olunabileceğini ortaya koyabilmektedir.

5. madde, dördüncü soruya %45,7 ile “evet” yanıtını verenlerle ilgili olarak, “En çok beğendiğiniz şair/yazara ait eserleri ne zaman edindiniz?” sorusuna öğretmen adayları %41,5 ile “*öneriler sonrası*” yanıtını vererek isme dair algı oluşumunda çevrenin yani toplumun etkisini gösterebilmektedir. Yazarın eserine değil de ismine yönelik oluşturulan algı ve onun şekli öğretmen adayının zihninde bazı ezberlere yol açabilmektedir.

6. maddeye, öğretmen adaylarının duyuşsal özelliklerine dayalı olarak, “Eserin sahibine yönelik olumlu düşünceleriniz eseri bitirdikten sonra mı oluşmuştur?” sorusuna %53,1’i “*evet*”, %46,9’u da “*hayır*” yanıtlarını vermiş olup eseri okumadan da beğenin oluşabileceğine dair güçlü bir veri ortaya çıkmıştır

7. madde, öğretmen adaylarının isimlere karşı oluşan beğenilerinin nedenini sorgulamaya dayalı olarak, “Beğendiniz şair ya da yazara ait kaleme alınmış eserleri beğeni sebebiniz nedir?” sorusuna %55,8’i “*düşüncelerinden hoşlanma*”, %38,7’si ise “*temalarına ilgi duyma*” yanıtlarını vermişlerdir. Öğretmen adaylarının yarıdan fazlasının verdiği “*düşüncelerinden hoşlanma*” yanıtı, algının ve ideolojinin, eleştirel okumanın önüne geçebileceğini de gösterebilmektedir.

8. madde, öğretmen adaylarının şair ya da yazarlar hakkındaki bilgi eksikliğinin nedenini belirlemeye yönelik olarak, “Şair ya da yazar hakkında sizi bilgi sahibi olmamaya götüren sebep nedir?” sorusuna %76,8’i “*tanıtımsızlık ve eksik bilgi*” derken, %17’si de “*edebî tercih*” yanıtını vermiştir. Öğretmen adaylarının verdiği yanıtlara bakıldığında şair ve yazarlara yönelik kongre, bilgi şöleni, ders, kitap yani yazılı ve sözlü etkinliklerde yer yer farklı seçimlere de yer verilebilmektedir.

9. madde, öğretmen adaylarının şair ya da yazarlara yönelik oluşan beğeni düzeylerini ölçmeye yönelik olarak, “Beğeni duygunuzun en az olduğu şair ya da yazar kimdir?” sorusuna öğretmen adaylarının %37,8’i “*Ziya GÖKALP*” yanıtını vermiştir. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının bu ve bundan sonraki soruya verdikleri yanıt, çalışmanın temel gayesini özetler nitelikte olup, mezun olduklarında öğretmenlik yapacakların isimlere, eserleri ile değil de zihinlerde oluşturdukları algısal mekanizmalarla hareket ettikleri ve eleştirel okuma-dinlemeden uzak; kabul/onay çizgisine aykırı bir politika seyrettiklerinin açık bir göstergesi niteliğindedir.

10. madde, öğretmen adaylarının kendilerine en uzak hissettiği isimlere, beğenilerinin en aza indirindiği yanıtlarının nedenini anlamaya yönelik olarak, “Kendinizde en az hissettiğiniz beğenin oluşma şekli sizce nedir?” sorusuna %32,3’ü “*ön yargı*”, %31,1’i “*düşüncelerinden hoşlanmama*”, %29,4’ü “*temalarına ilgi duymama*” ve %7,2’si de “*anlamada güçlük*” yanıtlarını vermişlerdir. Öğretmen adaylarının çoğunluğunun bu soruya “ön yargı” demesini bir nevi öz eleştiri olarak alımlayabilmek ve geleceğin dil öğretmenlerine eleştirel bakış açısını öğretmek gerekmektedir. Burada en büyük görev akademisyen ve öğretmenlere düşmektedir. Algının gücünü yadsımamakla beraber bireyin duyuşsal becerilerini de geliştirmek, dili ve zenginliklerini doğru okuyabilmek adına bu konuda öğretimin yanında öğrenme alanları (dinleme-

okuma-konuşma-yazma) eğitiminin de etkin bir şekilde gelecek nesillere aktarımı gerekmektedir.

11. madde, öğretmen adaylarının eserin bir heves mi yoksa bir eylem olarak mı gerçekleştiğine ve beğeni duygularının, algının satın almaya ya da edinmeye etkisine yönelik olarak, “Hiçbir eserini okumadığınız halde söz konusu şair ya da yazara ait eserlere sahip misiniz?” sorusuna öğretmen adaylarının %69,4’ü “*hayır*” yanıtını verirken %30,6’sı “*evet*” demiştir. Soruya verilen yanıtlardan da anlaşılacağı üzere esere sahip olmada eserin sahibi kadar okunmanın ve önerilmenin de etkisi olabilmektedir.

12. madde, öğretmen adaylarının zihinlerinde oluşan algının derecesini ve yıkılabilirliğini anlamaya yönelik olarak, “Hiçbir eserini okumadığınız halde listedeki isimlerden beğendiğiniz şair ya da yazar var mıdır? Varsa kimdir?” sorusuna öğretmen adaylarının %18’i, ünlü tiyatro metni yazarı “*Orhan ASENA*”yı ilk sıraya taşımışlardır. Orhan Asena’nın bölgede sadece ismen bilinen, eserlerinin pek yansıtılmadığı bir yazar olması ve apolitik bir imaj çizmesi bu sonucun çıkmasına yardımcı olmuş olabilir.

13. madde, daha önceki temel ve belirleyici sorular ile bağlantılı olarak, “Hiçbir eserini okumadığınız halde listedeki isimlerden beğenmediğiniz şair ya da yazar var mıdır? Varsa kimdir?” sorusuna öğretmen adayları, algılarının yarattığı kararlılık ve cesaret ile %35,3’ü “*Ziya GÖKALP*” yanıtını vermişlerdir. Bu yanıtı, araştırmaya katılan öğretmen adaylarının peşin hükmüne ayna tutabilen bir dürüstlük olarak da adlandırmak mümkündür.

14. madde, öğretmen adaylarının hakkında bilgi sahibi olmak istedikleri isimleri belirlemeye yönelik olarak, “Henüz edinmediğiniz fakat kendisi hakkında bilgi sahibi olmayı çok istediğiniz şair ya da yazar kimdir?” sorusuna öğretmen adayları, %15,1 ile “*Esmâ OCAK*” ve %12,3 ile “*Ali EMİRÎ*” yanıtlarını vererek bu isimlerin tanıtımı noktasındaki noksanlıkları da vurgulamışlardır. Bu iki isim özellikle Ali EMİRÎ, Türk edebiyatında önemli bir yere sahiptir. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının tezkire yazarı hakkında bilgi sahibi olmak istemeleri Türk dili ve edebiyatı öğretim elemanlarına önemli bir mesaj niteliği taşır.

Sonuç olarak, Türk edebiyatının şairlerine ve yazarlarına yöresel ve siyasi anlamlarda yaklaşmak, algısal yanımlar yaratabilmektedir. Alan yazınımızın bu zenginliğini, eğitim ve öğretim kurumlarında, özellikle de yükseköğretim kurumlarında yansıtmak, şairlerimizi ve yazarlarımızı ideolojik prangalardan kurtarmak gerekmektedir. Bu ve benzeri çalışmalar farklı yörelerde ve üniversitelerde de yapıldığı takdirde ortaya bir şair-yazar algı haritası çıkartıldığında sorun masaya yatırılacak ve özellikle Türk dili ve edebiyatı derslerini yürüten öğretim elemanları ve öğretmenleri, şairlere ve yazarlara bakış açısındaki algının yönetilebilmesinde etkin rol

oynayabileceklerdir. Aksi takdirde bu ve buna benzer yapılan çalışmalar durum tespitinden öteye gidemeyecek ve maalesef yazınımızın zengin isimlerini, zihinlerde yatan ön yargı zindanlarına hapsedmek zorunda kalacağız.

Kaynakça

- ADLER, A. (2003). *İnsan Tabiatını Tanıma* (Çev: Ayda Yörükkan). İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- AKSAN, D. (1998). *Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dil Bilim*. Ankara: TDK
- ATKINSON, R. (2006). *Psikolojiye Giriş* (Çev: Yavuz Alogan). Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- AYDOĞAN, A. (2009). *Düşüncenin Çağrısı Kant-Schopenhauer-Heidegger*. İstanbul: Say Yayınları.
- BAKIRCIOĞLU, R. (2012). *Ansiklopedik Eğitim ve Psikoloji Sözlüğü*. Ankara: Anı Yayınları
- CÜCELOĞLU, D. (2006). *İnsan ve Davranışı* (15. Basım). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- EMRE, İ. (2005). *Edebiyat ve Psikoloji*. Ankara: Anı Yayınları
- KARASAR, N. (2006). *Bilimsel Araştırma Yöntemi* (16. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- PORZIG, W. (2011). *Dil Denen Mucize* (3. Baskı) (Çev.: Prof. Dr. Vural Ülkü). Ankara: TDK.
- SAPIR, E. (1921). *Language*. New York: Harcourt Brace.